

Anexa nr. 4 la ordinul ministrului educației naționale nr. 4825/28.10.2014
MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

PROGRAMA ȘCOLARĂ

pentru disciplina

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Clasa pregătitoare, clasa I și clasa a II-a

ALTERNATIVA EDUCAȚIONALĂ WALDORF

aprobată prin ordinul ministrului
nr. 4825/28.10.2014

București, 2014

NOTĂ DE PREZENTARE

Documentul de față reprezintă programa școlară de educație plastică pentru clasele pregătitoare, I și a II-a.

Planul-cadru de învățământ pentru clasele pregătitoare, I și a II-a, alternativa educațională Waldorf, prevede o oră de educație plastică, oră care aparține trunchiului comun.

În cadrul alternativei educaționale Waldorf, alături de celelalte discipline artistice (euritmie, muzică, desen de forme), educația plastică reprezintă, pe tot parcursul școlarității, una dintre căile de conducere a copilului către cunoașterea lumii și cunoașterea de sine, precum și unul dintre domeniile în care se poate exprima cu mijloace specifice creativitatea fiecărui individ. Temele propuse în cadrul acestei discipline, concretizate în lucrări realizate prin tehnica desenului pictural și prin pictura cu culori fluide, trezesc în copil forțele sufletești (voință, simțire, gândire).

Elementele grafice decorative au fost cuprinse exclusiv în programa de desen de forme.

La *clasa pregătitoare*, lucrul cu un singur element care nu necesită nici o formă și care acționează doar prin culoare are un efect de armonizare. Copiii ating o liniște interioară și se dăruiesc procesului creator. Abia în clasa întâi se propune o anumită temă. În această activitate domnește libertatea și principiul de a stimula în copil exprimarea trăirilor sale, prin culoare. La educație plastică obiectivul principal este procesul creator, devenirea. Prin predarea desenului și picturii, aducem copilul în domeniul sufletesc-spiritual, căci gândirea trebuie să o străbatem de sentiment și fantezie. Ceea ce dorim să plăsmuim în copil trecem prin pictură și desen, dar nu ca imitație superficială. Copilul își dezvoltă simțul culorilor prin aceea că viețuiește culoarea pură prin consonanța și disonanța ei. Prezența elementului artistic aduce după sine întărirea voinței.

În *clasa întâi*, temele sunt inspirate din momentele sugestive din basme, dascălul creând o poveste care accentuează calitatea culorilor ce vor fi așternute.

În *clasa a II-a*, se continuă seria poveștilor despre calitățile culorilor, surprinzându-se alte aspecte decât în clasele anterioare. La această vârstă este folositor și tămăduitor când simțirea față de frumos a copiilor este trezită prin trăirea acordurilor de culoare, stabilindu-se unde se întâlnește armonia (acorduri caracteristice sau monotone).

Temele sunt inspirate din ilustrarea părții de povestire specifice anului de studiu (fabule, povestiri despre animale și plante, viața sfinților).

Educația plastică mai contribuie, alături de abilitățile practice, și la obținerea motricității fine, exprimând o bună coordonare și, prin aceasta, poate fi considerată un factor armonizator al ființei copilului pe mai multe planuri.

Conținutul este astfel conceput încât derularea activităților în clasă va solicita din partea cadrului didactic o bază de documentare minimă obligatorie: cercul culorilor, reproduceri de artă etc.

Actuala programă prezintă următoarele caracteristici:

- curriculumul este predominant intuitiv și formativ;
- sunt stimulate unele percepții senzoriale și trăiri sufletești, diferențiate și conștientizate;
- este stimulată fantezia, prin imagini plastice;
- învățarea este activă, realizată prin exerciții variate, în care cunoștințele sunt înlănțuite logic;
- curriculumul este adaptat posibilităților de asimilare și de exprimare ale elevilor.

Structura programei școlare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competențe generale

- Competențe specifice și exemple de activități de învățare
- Conținuturi
- Sugestii metodologice
- Bibliografie

Competențele sunt ansambluri structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dezvoltate prin învățare, care permit rezolvarea unor probleme specifice unui domeniu sau a unor probleme generale, în diverse contexte particulare.

Competențele generale vizate la nivelul disciplinei *Educație plastică* jalonează achizițiile de cunoaștere și de comportament ale elevului pentru întregul ciclu primar.

Competențele specifice sunt derivate din competențele generale, reprezintă etape în dobândirea acestora și se formează pe durata unui an școlar. Pentru realizarea competențelor specifice, în programă sunt propuse exemple de activități de învățare care valorifică experiența concretă a elevului și care integrează strategii didactice adecvate unor contexte de învățare variate.

Conținuturile învățării se constituie din inventarul achizițiilor necesare elevului pentru dobândirea competențelor de bază. Astfel, ele sunt grupate pe următoarele domenii:

- Desen pictural
- Pictură

Sugestiile metodologice prezintă strategii didactice privind integrarea conținuturilor în proiectarea și desfășurarea activităților, adaptarea acestora la nivelul de vârstă al elevilor și la particularitățile claselor de elevi.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea materialelor, a instrumentelor de lucru și a unor tehnici specifice artelor plastice
2. Obținerea amestecurilor utilizând culorile primare
3. Utilizarea elementelor de limbaj plastic
4. Manifestarea interesului pentru realizarea unor compoziții

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI EXEMPLE DE ACTIVITĂȚI DE ÎNVĂȚARE

1. Utilizarea materialelor, a instrumentelor de lucru și a unor tehnici specifice artelor plastice

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
1.1. Cunoașterea materialelor • identificarea materialelor pentru desen (cuburi și creioane cerate); • identificarea materialelor pentru pictură (pensule, hârtie, culori, borcane); • cunoașterea modului de așezare a materialelor de lucru.	1.1. Participarea la pregătirea și strângerea materialelor necesare • exerciții de așezare corectă a materialelor de lucru; • exerciții de strângere a materialelor de lucru.	1.1. Folosirea autonomă a materialelor necesare • exerciții de pregătire și strângere autonomă a materialelor necesare pentru desen; • exerciții de pregătire și strângere autonomă a materialelor necesare pentru pictură.
1.2. Utilizarea materialelor de lucru prin imitare • exerciții de lucru cu cuburi și creioane cerate; • exerciții cu culori fluide cu diferite consistențe ale pigmentului.	1.2. Însușirea tehnicilor de lucru prin imitare • exerciții de lucru cu cuburile și creioanele cerate pentru redarea mișcării specifice elementelor naturii; • exerciții de așternere a culorilor fluide pe suport umed, cu diferite consistențe ale pigmentului.	1.2. Stăpânirea tehnicilor de lucru • exerciții ce presupun respectarea tehnicii de desenare a unei compoziții; • exerciții de așternere a culorilor pigment pe suport umed, cu diferite consistențe ale pigmentului, prin tehnica „ud pe ud”.

2. Obținerea amestecurilor utilizând culorile primare

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
2.1. Recunoașterea culorilor • exerciții de identificare a culorilor în diferite momente ale anului; • exerciții de identificare a culorilor stărilor sufletești.	2.1. Obținerea nuanțelor • exerciții de recunoaștere a culorilor; • compoziții cu nuanțele luminoase, deschise; • compoziții cu nuanțele puternice; • exerciții de schimbare a culorii.	2.1. Descrierea calităților nuanțelor • compoziții cu nuanțele luminoase, deschise; • compoziții cu nuanțele puternice; • exerciții de schimbare a culorii.
2.2. Obținerea amestecurilor din culorile primare prin imitare • exerciții de realizare a amestecului din două culori primare.	2.2. Obținerea amestecurilor din culorile primare • exerciții de realizare a amestecului din două culori primare; • exerciții de realizare a acordurilor de culoare caracteristic și monoton.	2.2. Descrierea amestecurilor din culorile primare • exerciții de schimbare a culorii; • exerciții de acorduri cu două culori; • exerciții de acorduri cu trei culori.

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
2.3. Ilustrarea unui basm într-o compoziție simplă compoziții cu elemente nonfigurative în care să folosească culorile primare și amestecurile de culori.	2.3. Ilustrarea unui basm într-o compoziție simplă compoziții cu elemente nonfigurative în care să folosească culorile primare și amestecurile de culori.	2.3. Ilustrarea unei povestiri într-o compoziție simplă compoziții figurative și nonfigurative realizate prin folosirea nuanțelor.

3. Utilizarea elementelor de limbaj plastic

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
3.1. Perceperea fondului emoțional dominant al lucrărilor pe baza unui criteriu dat interpretarea pe plan afectiv a semnificației culorilor studiate.	3.1. Perceperea fondului emoțional dominant al lucrărilor pe baza mai multor criterii dialog privind semnificația culorilor studiate (cald-rece, vesel-trist, luminos-întunecat, greu-ușor etc.).	3.1. Participarea la clasificarea lucrărilor în funcție de semnificația sufletească a culorilor și calitățile compozițiilor compoziții nonfigurative, urmărind organizarea unui echilibru al elementelor de limbaj plastic studiate, folosind culorile și amestecurile lor; dialog privind semnificația sufletească a culorilor studiate; analiza comparativă a compozițiilor, exprimând variate stări posibile.

4. Manifestarea interesului pentru realizarea unor compoziții

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
4.1. Realizarea unor lucrări de redare a stărilor sufletești prin culoare exerciții de organizare a spațiului plastic folosind expresivitatea culorilor; compoziții libere după povești create de elevi.	4.1 Realizarea unor lucrări de redare a stărilor sufletești, a atmosferei unei povești, folosind culorile primare, degradarea lor și obținerea amestecurilor exerciții de organizare a spațiului plastic folosind expresivitatea culorilor; compoziții libere după povești create de elevi.	4.1 Realizarea unor lucrări de redare a stărilor sufletești, a atmosferei unei povești sau a unei fabule folosind expresivitatea coloristică compoziții nonfigurative, urmărind diversitatea expresivității culorilor în spațiul de lucru; compoziții libere după povești create de elevi.

CONȚINUTURI

Clasa pregătitoare	Clasa I	Clasa a II-a
▪ Materialele de lucru și folosirea lor ▪ Spațiul natural și reprezentarea lui plastică ▪ Culorile calde și reci și amestecurile lor ▪ Forme elaborate: - suprafețe realizate prin tehnica sugestivă a caracteristicilor de culoare aleasă - povestiri prin personificări ale culorilor - ilustrarea atmosferei unor momente din povestirile orei de bază - preluarea semnificației personajelor în culoarea aleasă ▪ Noțiuni elementare de compunere a spațiului plastic	▪ Materialele de lucru și folosirea lor ▪ Spațiul natural și reprezentarea lui plastică ▪ Culorile calde și reci și amestecurile lor ▪ Forme elaborate: - suprafețe realizate prin tehnica sugestivă a caracteristicilor de culoare aleasă - povestiri prin personificări ale culorilor - ilustrarea atmosferei unor momente din basme - preluarea semnificației personajelor în culoarea aleasă ▪ Noțiuni elementare de compunere a spațiului plastic	▪ Materiale și tehnici de lucru ▪ Amestecurile dintre culori; nuanțele ▪ Pata uniformă și pata picturală (vibrată) ▪ Echilibrul elementelor de limbaj plastic într-o compoziție

SUGESTII METODOLOGICE

Orele de educație plastică din clasele pregătitoare, I și a II-a contribuie la educarea simțurilor și astfel la hrănirea percepțiilor afective. Culoarea percepută prin simțuri dezvoltă în copil calități morale.

Scopul este cunoașterea mișcărilor sufletești: copiii învață să caracterizeze trăirile și personajele pictate, atunci când lucrările sunt discutate la încheierea orei sau la începutul următoarei ore (lucrările sunt expuse la panou). Pictura este o activitate creatoare în care interesul înăscut al copilului pentru forme, culori, ritmuri și nuanțe se poate exprima viu, nealterat. Când atenția este ocupată cu procesul de culoare, copiii nu mai sunt atrași de elementele de formă, evitându-se astfel folosirea conturului.

Copiii sunt conduși în manifestarea lor artistică, pentru a-și forma deprinderi sănătoase de a lucra îngrijit, de a prețui materialul folosit și de a da finalitate acțiunilor lor.

Parcurgând întregul proces artistic, copiii trăiesc sentimentul desfășurării cu sens a acestei activități în care bucuria, răbdarea, concentrarea și perseverența se împletesc armonios, conducând treptat nu numai la armonizarea trăirilor copilului, dar și la apropierea lui de o maturitate psihică și fizică necesare în școală: orientarea pe o suprafață plană, exersarea atenției, a creativității și libertății de exprimare.

Activitatea de pictură are astfel și un rol terapeutic, influențează pozitiv forțele de sănătate în copil, îi dezvoltă fantezia, independența, spiritul de ordine, simțul estetic.

Este importantă crearea unei atmosfere liniștite în oră. Timpul necesar pregătirii și strângerii ustensilelor de lucru este tot un timp al învățării. Copiii observă și rețin sarcinile pe care le îndeplinește dascălul pentru buna desfășurare a orei.

În *clasa pregătitoare*, povestirile despre culori introduc exercițiile și personifică culorile în caracterul și interacțiunile lor. În tehnica picturii ud pe ud, culorile fluide folosite tind să fuzioneze, astfel încât se vor evita formelor figurative.

Perceperea calității culorilor este linia directoare a picturii în clasa pregătitoare.

Pentru o însușire corectă a tehnicii de lucru, învățătorul exemplifică în fața clasei modul de ținere a pensulei, înmuierea în culoare a părului pensulei și scurgerea surplusului pe pereții vasului, aplicarea culorii pe planșă.

Se evită oferirea unei picturi ca model, deoarece se dorește stimularea creativității proprii. La această vârstă, copilul are nevoie de spațiu pentru a lucra singur, creativ, folosind culoarea; nu se stabilesc contururi pe care să le coloreze.

În *clasa I*, continuă povestirile despre culori: galbenul poate fi vesel, vioi, strălucitor sau splendid, albastrul devine timid, plin de dor, refuzând sau închis, verdele este pașnic, liniștit, bucuros, proaspăt, portocaliul - prietenos, curajos, plin de putere, roșul - purpuriu va fi regesc, plin de demnitate, sărbătoresc, maiestuos.

Se intenționează mai mult reflectarea atmosferei basmului. Într-un basm nu există o structurare spațială sau temporală, totul este țesut într-o zonă plană. Există însă puncte culminante, care stimulează fantezia copilului, provocând sentimente puternice.

În *clasa a II-a*, copiii învață să caracterizeze trăirile și personajele pictate, atunci când lucrările sunt discutate la încheierea orei sau la începutul următoarei ore (se discută intensitatea culorii – densitate/ transparentă, dominanța de culoare, întinderea petei de culoare, cum se întâlnesc sau se separă culorile, mișcarea sau liniștea culorilor, căldura sau răceala lor, contrastul).

Se continuă exercițiile cu pete de culoare. Introducerea combinațiilor de culori primare și secundare poate continua cu studiul intențional al aranjamentelor pe foaie al petelor de culori:

- caracteristice: roșu și galben, galben și albastru, albastru și roșu, portocaliu și verde, verde și violet, violet și portocaliu;
- complementare: roșu și verde, galben și violet, portocaliu și albastru;

- fără accente: galben și portocaliu, portocaliu și roșu, roșu și violet, violet și albastru, galben și verde, albastru și verde.

Exerciții de schimb a poziției culorii mediane cu una sau alta din cele periferice însoțesc aceste momente de studiu al tehnicii și valorilor expresive ale culorilor (acordurile cu două și trei culori).

În acest an se pot realiza picturi care ilustrează conținutul narativ al lecțiilor, fabule, legende despre animale și plante, povestiri despre viața sfinților.

La început se intenționează mai mult reflectarea atmosferei povestirii, treptat însă, picturile pot deveni mai figurative, arătând forme de plante, animale sau figuri omenești. Întotdeauna strădania este de a realiza figura din culoarea însăși și nu de a o identifica prin liniaritate sau prin folosirea stilului de grafică pictată. Culorile de apă folosite tind să accentueze tehnica picturii pe suprafețe întinse, fără contur, evitând formele figurative.

BIBLIOGRAFIE

Carlgren Frans, Klingborg Arne, *Educație pentru libertate. Pedagogia lui Rudolf Steiner*, Ed. Triade, 1994.

Jünemann Margrit, Weitmann Fritz, *Învățământul artistic în Școala Waldorf. Desenul și pictura*, Ed. Triade, 2004.

Richter Tobias, *Sarcina pedagogică și obiectivele de învățământ ale unei școli libere Waldorf*, Ed. Triade, 2001.

Steiner Rudolf, *Arta educației. Discuții de seminar și conferințe asupra planului de învățământ*, Ed. Triade, 2001.

Steiner Rudolf, *Arta educației. Metodică și didactică*, Ed. Triade, 2001.

***, *Configurarea învățământului din clasele I până într-a VIII-a la școlile Waldorf/ Rudolf Steiner*, Ed. Triade, 2005.

***, *Waldorf - Eingangsstufe Hessen*, Bund der Freien Waldorfschulen, Landesarbeitsgemeinschaft der Freien Waldorfschulen in Hessen, 2010.

***, *Programa pentru învățământul preșcolar - alternativa educațională Waldorf*, aprobată prin OMECT 4922/ 22.09.2003.

*** *Clasa pregătitoare. Programa școlară pentru disciplina Arte vizuale și lucru manual*, aprobată prin OMECTS 3656/ 29.03.2012.